

LITERATORUL

— Duminecă, 26 Octombrie 1880 —

Abonamentul: pe trei luni 4 lei, pe șase luni 8 lei. — Anunțurile: pe pagina 15 și 16 linia 30
 Scrisorile nefrancate se refuză. Administrația Strada Franklin 5 Episcopie

SUMARUL: Noaptea de Septembrie, de Al. A. Macedonski — Marion de Lorme de Victor Hugo fragment, — traducere de St. Rașianu — Ieri și azi, poezie de C. C. Bacalbașa. — Studii literare: VII Despere alegorie în literatură și în arte — Revistă teatrală de B. Florescu.

NOAPTEA DE SEPTEMBRE

LA MUZĂ

Atunci când după zile de lungă așteptare,
 Într'apăruși de-odată zîbind, sufletul meu,
 Crezui că ești un ânger, de pace și scăpare
 Trimis să mă re'ntoarcă la bunul Dumnezeu.

Tu nu erai un ânger cerească nălucire,
 Dar cugetu-mi atuncea la pace să 'nvoi...
 Ți-am dat a mea juniă, mi-ai dat a ta iubire
 Și scepticul îndată de cer nu se 'ndoi!

Mi-ai zis: Poetul are o misiune sfântă ;...
 El trebuie să creadă și n'am mai cercetat,
 Poetul e o harpă: Nu cugetă ci cântă,
 Chiar el nu se 'nțelege, dar este ascultat!

Prin lumile luminei să 'ntr'aripă se sboare
 Și 'n urma sa deșiră frumoși mărgăritari

Pămên' u'n depărtare îl lasă subt picioare
Și 'nbrățișează Totul cu aripile 'i marii!

Și 'n'am suit atuncea în cerurile mute
Și cerurile mute atuncea mi-aū vorbit,
Eternul în tot locul vibra pe întrecute,...
Iubită nălucire, de ce m'ai părăsit?

În sufletu-mi de tînăr era 'ntunerec mare,
Eram ca și o barcă lipsită de cârmaciū,
Venii!,—făcuși lumină! Suflași!,—și c'o suflare
Făcuși să 'ntindă pânze visiașul nedibaciū!

Prin funii, făcuși vîntul să treacă în armoniă
Și fie-care notă sbura pe câte-un val,
Priveam... și fermecată, cereasca Poeziă
Îmi șurîdea voioasă șezînd pe-un verde mall

În jurul bărcii mele, un stol de Nereide
Venea ca să se joace cu părul rîrînd,
Așiū fi' putut chiar cerul atuncea a'î desfide,
Cu cerul eram ênsă, și cerul mi-era blînd!

Zîmbeam la ori-ce rază venea să mă mîngâie,
Era senin și vesel și Orient ș'apus,
Și sufletu-mi întocmai ca funul de tîmâie
Pe-o notă de-armoniă să rîdica în sus!

Furtuna, de atuncea, gemu trecînd pe mare,
Catartele, de trîznet cu zgomot s'aū zdrobit...
În voia soartei mele lovînd cu ne 'ndurare,
Cerească nălucire, de ce m'ai părăsit?

M'a dus de sigur vîntul la maluri și pe mine
Dar inima din peptu-mi de stînci s'a sfîșiat,
Și nū mai cred acuma, în rēū și nici în bine...
În portul disperării furtuna m'a băgat!

În lume de-am fost însă, ursit de-o crudă soartă,
Să am sfîrșitu-acesta, de-așiū face ori și ce,

Maî bine-ar fi fost poate, s'îmi laşî simţirea moartă,..
Când poţi vorbi cu vorba, cu inima de ce ?

Ai dat tu oare viaţa la inima-'mî copilă
Spre a putea maî bine să sufere 'ntr'o zi,
La niminea să n'afle nici crezământ, nici mîlă,
Şi 'n van de suferinţe să 'ncerc a o păzi ?

I-ai dat tu oare viaţă, dintr'ênsa spre a face
Femeia cea de uliţi ce n'are vr'un secret,
Prostituata vilă, ce plînge pentru-a place,
Bacanta despletită l'al traiului banchet ?

Şi facla unor gânduri atîta de funebre,
Acum n'ar fi maî bine de mult ca s'o fi stins ?
Că, chiar dacă aşiŭ plînge cu lacrimi celebre,—
Să doarmă-atât de bine în groapa rece 'ntins !

Incaî de-aveam pe lume vre-o àlt-fel de menire,
Incaî de-aşiŭ putea zice şi eŭ că am trăit !..
Dar nu ; N'am trăit încă, şi 'n scurta-mî vieţuire,
Abia mi-e dat a zice, atîta : „Am iubit !“

O ! Muză, vezi acuma cum viaţa mă doboară !
O ! Muză, ai fost crudă favoarea ta s'îmi dai !
Ai zîmbet de sirenă şi s'erutări ce-omoară,
Pe când, nici imortale de-ajuns,—pentru morţi n'ai !

ucurescî 1880 Septemb re

Al. A. Macedonski

Urmași ai vechii tradițiuni a scoalei Heliadice dimprejurul Curierului de Ambe Sexe, în sistema noastră nu a intrat exclusivismul, ci tendințele noastre au fost tocmai contrarii.

A grupa talente tinere și a le da o direcțiune, — a le stimula, eată ținta ce am urmărit, — ce urmărim.

Severi în tot d'auna asupra fondului, dar severi și asupra formei, — în proză, — nu ne-am împăcat numai cu idei, ci am căutat să le vedem și bine exprimate. În poeziă, — conducându-ne, dupe stricteța conținută în regulile de versificație ale d-lui Macedonski, pe care le-a adoptat revista noastră, am rupt cu versurile de dor, și am pretins, — în fond, — idei, — iar în formă, — clasicism.

Astăzi Societatea Literară pe care revista noastră o reprezintă, a devenit astfel o adevărată școală și roadă ce dă, iată zilnic o mai mare importanță, adevărată prin adesiunea unor oameni ca d. d. Ureche, Pantazi Ghica, etc.

Rime șchioape, umbre de idei, frazeologie de cuvinte, sunt toate niste răni, pe care am aplicat cele d'antîit ligamente și care stau să se închidă.

Tinerii noștri încep să înțeleagă, că a fi presumțios și a fi om de talent, nu e tot una. — În ziarile noastre politice, poeziile de: „*Ah mi-e dor, mi-e dor,*” rimat cu: „*Sașii vrea să mor, să mor!*” au început să se rărească; — publicul, a început să judece că, *mediocritate* nu însemnează *talent*, că oamant de litere nu sunt școlarii puțin studiosi care și-au părăsit școala spre a putea să deuteze în lumea artelor cu poezii ca:

„Gentilă demoazelă

„Cu ochi ca de gazelă!”

Astăzi, bunul gust începe a se forma în pizma greoilor Eminești. — Activitatea literară merge astfel crescând.

O nouă probă despre aceasta, este și admirabila traducțiune a *Marionei De-lorme*, de Victor Hugo, pe care o datorăm unui tîner: d. Rașianu.

Mulți s'au încercat a ne da pe Hugo, în versuri române, dar n'au izbutit. Cei cari au tradus câte ceva din teatrul fundatorului scoalei Romantică Franceze, au fost foarte puțin fericiți. Ca fond, — nu șcim ce au lăsat să subsiste din Hugo; — ca limbă, — au fost și mai nedibaci, — iar ca versuri, — ne-au dat ceva monstruos.

Cititorii noștri vor vedea, din extractul dramei tradusă de d. Rașianu, că d-sa înzestrează teatrul și literatura noastră, cu unica interpretare bună a lui Hugo. Marele maestru Francez e respectat cu multă severitate. În cât despre limbă, cititorii vor observa cât de Românește vorbesc între ei lucrătorii, chiar la începutul actului pe care îl dăm. În ceea ce privește în sine forma, — versurile aparțin sistemului nostru literar, și sunt executate conform tuturilor strictețelor de versificație, ce ne-am impus spre a pune capăt destrăbălării care a înhațat pe o mulțime de mediocrități, în neputință totală de a uni fondul cu forma, fără a nu păgubi forma în folosul fondului și vice-versa.

Suntem siguri că distinsii bărbați cari, cu d. Ion Ghika în frunte, conduc teatrul național, se vor folosi de traducerea d-lui Rașianu, care merită toată încurajarea, și astfel, publicul, va fi pus în plăcuta pozițiune de

a asista la reprezentarea piesei în cestiune, chiar în stagiunea anului acesta
 În cât despre noi, vom comunica-o în curând și în întregul ei cititorilor,
 a căror atențiune o atragem, de o cam dată, asupra fragmentului ce dăm.

MARION DE LORME

Dramă în 5 acte de Victor Hugo traducere de Demetru St. Rașianu.

ACTUL V.

CARDINALUL

(Castelul de Beaugency. — Uă curte. — În fund castelul; de jur împrejur, un zid mare. — La stânga, e poartă mare egală. La dreapta o porțiță săpată în zid. Lângă ușa din dreapta, o masă de piatră, o bancă asemenea.)

SCENA I.

LUCRĂTORII

(Ei lucrează la dărâmarea unghiului zidului din fund la stânga. Lucrarea e deja înaintată)

I. Lucrător. (săpând). E grea muncă!

II. Lucrător. (săpând). Ș'apo' zidul, cine dracu l'a făcut!

Da' ca 'n pētră 'n el!..

III. Lucrător. (săpând). Măi Petre, eșafodul l'ai vĕdut?

I. Lucrător. Da. (Merge la po'țiță și o mĕsōră).

Porțița e cam strămtă și cu greū o sĕ se poată
 Litiera Cardinală sĕ încapă prin ea toată.

III. Lucrător. Bine mĕi, e-o hărăbae?

I. Lucrător, (cu un gest afirmativ) Cu perdele foarte marĕ.

Ea, pe umĕri e purtată de soldații cei mai tari.

II. Lucrător. Am vĕzut mergĕnd năpatea intr'o noapte 'ntunecată.

Ai fi zis de-ai fi vĕzut'o că-ī vre'o namilă spurcată.

III. Lucrător. Ce-o fi căutând aicea dĕnsul cu atâți ostași?

I. Lucrător. Vrea sĕ vadă cum omōră gădele, doī flăcăiași.

E bolnav, are nevoie de petrecere, nerodul!

II. Lucrător. Sĕsfârșim! (Ei se pun la lucru din nou. Zidul e pe jumĕtate dărâmat)

III. Lucrător. Ascultă, frate, ai vĕdut tu eșafodul

Cel negru?—Ce va sĕ ĝică dacă sunt seniori fruntași?

II. Lucrător. Sĕ vedem ne-o face noă unul tot așa?

III. Lucrător. Ei! ași!

I. Lucrător. Ce-ai făcut acești domni, oare, de 'i omoară?—Zĕu măi frate!
 Înțelegi cum merge treaba?

III. Lucrător. Nu 'nțeleg, asta'ī dreptate.

(Ei urmează la dărâma:rea zidului. Intră Laff. mas. Lucrătorii tac. El sosește prin fundul teatrului ca și cum ar veni dintr'o curte interioară a închisorei. — Se opresce în fața

Incrătorilor și pare a examina lucrarea lor și le dă câte-va ordine. — Dupe ce el sfârșește lucrarea el îi pune se întinză, de la o parte până la cea-l'altă, o pânză neagră care o ascunde cu desăvârșire, apoi îi concediază. Cam în același timp apare *Marion*, în alb cu un văl pe față. Ea intră prin poarta cea mare, traversează repede teatrul și merge de bate la ușa cea mică a portarului închisorei. *Laffemas* se îndreaptă spre aceeași parte cu pași liniștiți. Apare portarul).

SCENA II.

Marion, Laffemas.

Marion, Eată ordin de la rege. (arătând portarului pergamentul)

Portarul. Nu puteți intra.

Marion. Ce fel?

Laffemas, De la Cardinalul. (prezentând o hârtie portarului).

Portarul. Intră.

(*Laffemas*, în momentul de a intra, se întoarce, priveste intrând pe *Marion*, și apoi se întoarce spre ea. *Portarul* închide ușa).

Laffemas, (către *Marion*). D-ta aci? Cât zel!

Partea locului, îmi pare, e puțin cam echivocă.

Marion, Eată grațiarea! (cu triumf și arătând pergamentul).

Laffemas, (arătând pe al lui). Eată ordinul care-o revocă.

Marion, 'L-am de erii de dimineanță. (cu un strigăt de spaimă).

Laffemas. Eii, din noaptea-aceasta chiar.

Marion, Oh! s'a stins ori-ce speranță! (cu mâinele pe ochi).

Laffemas. Ha! speranța... în zadar

Ea e tocmai ca scânteis, iar a regilor ertare

E slab lucru. vine lesne, însă fuge foarte tare.

Marion. Dar când regele dă ordin nu e de ajuns cum-va?

Laffemas. Cardinalul când voește poate regele ce-va?

Marion. Didier! speranța noastră cea din urmă, este stinsă!

Laffemas. Cea din urmă? nu! (încet).

Marion. (în parte) O! Doamne!

Laffemas, (apropiindu-se de ea, — încet). D'astă grijă ești coprinsă?

E aci un om pe care tu o vorbă de veți vrea,

Maî ferice ca uu rege îl poți face, d-na mea!

Marion. Fugi!

Laffemas. Acesta este oare ultimul cuvânt?

Marion, (cu demnitate) O! dute!

Laffemas. În viața mea văzută-am la femeii capricii sute,

Dar sciam că altă dată nu lăsaî a te ruga

Și când e să-ți scapi amantul mă lași ast-fel a 'ndruga?

Marion, (înterupându-l). Trebuie să fii, de sigur, o ființă degradată,

Omul cel mai laș din lume ca să poți să crezi vre-o dată
 Că femeia care 'n lume a iubit, s'a devotat
 Unui om, și cel mai nobil din câți domnul a creat,
 Dupe ce aprinse 'n sânu-î acea flacăra cerească
 Dupe ce 'și formă un suflet demn de dânsul; se primească
 Ca din astă înălțime, d'unde șed mândri — amândoi
 Să coboare jos la tine, — jos, — în pulbere 'n noroi?!

Laffemas. Ei! iubeste-l dar!

Marion. Aleargă do la crimă-acum la viciu,
 Lăsă-mă cum sunt, curată!

Laffemas. Am să-ți fac un mic serviciu,
 Cel din urmă, D-nă.

Marion. Care?

Laffemas. Dacă vrei a le vorbi
 Lesne pot să fac să intri, — Viața lor se va sdrobi
 Peste o oră!

Marion, Peste o oră! (tremurând din tot corpul).

Laffemas. Veți vedea prin protieră
 Cardinalul când va trece la paradă 'n litieră.

(*Marion* e cofundată într'ua adâncă și convulsivă visare. De o dată 'și trecu amândoi mâinile pe frunte și se întoarce ca rătăcită, ca pierdută către *Laffemas*)

Marion. A! dar spune-mi cum veți face ca să-și scapi pe amândoi?

Laffemas, (tacet). Dacă... dac'ăi vrea?.. E lesne, însă... Eată cum: am doi
 Oamenii cari-î pun de pază la porțiță p'unde yine
 Cardinalul... Aud sgomot!.. Să plecăm d'aci mai bine!

Marion. Dar îi veți scăpa?

Laffemas. De sigur.
 Ca să stau să-ți decluşesc

Tot, aicea.. nu se poate...

Marion, (cu desperare). Aidem dar!

(*Laffemas*, se îndreaptă către poarta cea mare și face semn din deget să-l urmeze. — *Marion* cade în genunchi, cu fața întoarsă către ușa închisorei. Apoi se scoală cu o mișcare convulsivă și dispăre prin poarta cea mare urmând pe *Laffemas*. — Ușa închisorei se deschide. În mijlocul unei grupe de gardi, intră *Saverny* și *Didier*)

SCENA III.

Didier, Saverny.

(*Saverny*, îmbrăcat după ultima modă, intră mândru și vesel. *Didier*, de sus până jos în negru, palid, merge cu pași rari. Un temnicer însoțit de doi *Laffebardi* îl conduce. Temnicerul așează pe cei doi soldați de sentinela aproape de perdeaua cea neagră. *Didier*, merge în tăcere și așează pe banca de piatră).

Saverny, (căt-re temnicerul care le-a deschis ușa). Îți mulțumesc!

Ah! ce aer!

Temnicerul, (trăgându-l de-o parte, încet). Monsenioro, două vorbe în tăcere...

Saverny. Patru!

Temnicerul, Vrei să fugi?

Saverny, (iute). Pe unde? Spune fără 'ntârziere!..

Temnicerul. Asta mă privesce.

Saresny. Ce spui?

(*Temnicerul* îi face un semn din cap). Monsenioro Cardinal,

Vreau să mă opresc, îmi pare, d'a mă 'ntorce iar la bal!

Am să joc cu o plăcere îndoită! Dintre toate,

Lucrul cel mai bun e viața!

(către temnicer). Când să fug?

Temnicerul.

Ș'acum se poate!

Saverny, Cine'mi este salvatorul?

Temnicerul.

E marchizul de Nanji.

Saverny. Bietul unchiu-meu! de mine s'a grăbit a se 'ngriji!

A! mai stai! Încă o vorbă.— D'amândoi vorbesci îmi pare?

Temnicerul. Pot să scap pe unul numa!

Saverny.

Pentru doi plata-ți mai mare.

Temnicerul. Pot să scap pe unul numa.

Saverny, (ridicând capul).

Numai unul? Cum voești!

Veți scăpa atunci p'acela. [încet temnicerului și arătându-l pe Didier].

Temnicerul.

D-le marchiz, glumesci!

Saverny. Nicî de cum.

Temnicerul.

A! monsenioro! ce idei vă vine oare?

El pe d-ta, nu p'altul scapă de spânzurătoare!

Saverny. Decî s'a hotărât? atuncea,, două groape vei săpa.

(El întoarce spatele temnicerului, care ese mirat. Intră un grefier).

Ha! nicî o secundă singuri aici nu putem scăpa.

Grefierul, (salutând pe prizonier). D-lor, consilierul regelui în cincî minute

Va veni aici. (Salută din noă și ese).

Saverny,

Prea bine!

(râdend). Ha! să mori pe neștiute

La etatea cea mai jună. Lucru prea nepotrivit.

Didier, (ținend portretul lui Marion în mână, nemișcat în fața scenei și ca absorbit într'ună adîncă contempla.

Doamne! dînsa mă privesce! cată'n ochi-mi neclintit

Oh! cât este de frumoasă! Și ce grație cerească!..

Cine ar zice că'î femeie? Are — o frunte îngerească.

D-zeu chiar, dăruindu-î o privire 'ncântătoare

Puse într'ênsa multe făcări pentru a'î pune și candoare.
 Buza ei copilărească care ascunde dulci parfume
 Bate acum de inocență !..

(Arătând portretul la pământ cu violeușă). Pentru ce am venit în lume,
 Pentru-ce acea femeie, când în stradă m'a găsit
 Nu mi-a sfărâmat de pietre fruntea mea de urgisit ? !
 Ce-am greșit eu maicei mele spre a mă condamna la viață
 Și 'ntr'a ei nenorocire cu o inimă de ghiață
 Pentru ce din sânu-î perfid aruncându-mă în lume
 N'a vroit să'mi fie mumă pe deplin, să mă sugrume !

Saverny, (întorcându-se din fund). Ia privesce rândunica sbóră tot pe jos voiósă
 Precum ved, n.iroase-a ploae. Ei ce zici ?

Didier, [fară a 'i auzi]. Necredincioasă

Rea, neună esci femme ! și surásul ți-e amar
 Schimbătoare, precum este apa mării. În zadar
 Pe această mare 'ntinsă am deschis pânzele mele ;
 O steluță aveam iubită din tot cerul plin de stele ;
 Am pornit, — veni furtuna — și scăparea mi-e 'n mormânt !
 Dar, cu toate acestea poate că venisem pe pământ
 Cu un viitor mai sigur, poate c'un amor în suflet
 Sau în inimă c'un spirit. — Oh ! dar nu voiú nicî să cuget !
 Cum n'ai tremurat femeie când pe mine mai mințit,
 Care 'ntăiú l'a ta vedere doru 'n suflet am simțit.

Saverny. Eară și Marion ! Ei d-ne ! ai gândiri nestrămutate
 De la dânsa.

Didier, [fară al asculta, portretul de jos și fixează ochii pe ei].

Cum, pe tine, printre lucruri degradate
 Să te arunc ? O ! nu ! femeie care amar m'a înșelat
 Demon, care ca un inger ești frumos și înaripat !
 Locul tău aicea este.

[Pune portretul pe inima sa apropiindu-se de *Saverny*]. E un lucru de mirare,
 Ast portret e viu, amice, veđi, el nu e ca orî-care,
 Căci în noaptea cea trecută când dormea, amicul meu,
 Fără sgomot, pân' la ziua, mi-a ros inima mered !

Saverny, [în parte]. O ! sêrmanul ! — [Tare]. Mai vorbesce-mi despre moarte.

Mă 'ntristează,

Moartea, fără îndoeală, dar pe el îl consolează.

Didier. Ce m'ai întreat, amice ! — N'am putut să te ascult
 Căci, de câte-va momente, sufer, sufer foarte mult.
 O neliniște grozavă mi-a pricinuit ast nume

- Oh !.. nu mai mi-aduc aminte, nu mai sciu, uit tot pe lume.
Saverny. Uiți chiar moartea ?
Didier, [cu bucurie]. Ah !
Saverny. Vorbesce-mi despre moarte lămurit,
 Voiu să știu. Ce fel e moartea ?
Didier. Noaptea aceasta, ai dormit
 Bine ?
Saverny. Ba prea rău, căci patul este tare ca o stâncă.
Didier. Ha ! când vei fi mort, mormântul va fi mult mai tare încă.
 Inșă vei dormi prea bine. Să preferi a câștiga
 Iadul, căci va fi mai bine ca în lume. Vei ruga
 Cerul, să te lase acolo.
Saverny. Frica a nceput să-mi treacă
 Dar spânzurătoarea, frate, te vrei, asta nu mă npace !
Didier. Tot o moarte e și aceea ! tot în groapă vei dormi.
Saverny. De ! cum crești ! Cât despre mine cred că nu m'ar mulțumi.
 Nu mă tem nici cum de moarte, știu că e îngoșitoare
 Dar să mori de-o altă moarte, iar nu în spânzurătoare.
Didier. Moartea se arată nouă în mii de feluri. Si
 Chiar acesta este unul dintre ele. — Vei sfârși
 Cu viața când fringhia astupându-ți răsufierea
 Îți vor strânge groaznic gâtul ca să pot afla scăparea
 Dar în fine ce ne pasă ! E întuneric ca în mormânt
 Ast-fel că nu poți d'acolo să mai vezi acest pământ
 Dacă într'un mormânt te-așează care asupra-ți grei apasă
 Și dacă 'n tăcerea nopței vântul suflă și nu lasă
 În sicrii a ta țerână, dacă corbi-ați sfărâmat
 Si-ați pătruns până la tine, dacă vermiți te-ați mâncat,
 Ție, oare ce-ți mai pasă ?
Saverny O ! ești filosof, amice !
Didier. Putrețescă-mi toată carnea. — Sau precum de toți se zice
 Vie vermiți să mă roază ! Densii rod și pe 'mpărați
 Și pe regi. Ce-mi pasă mie ! Densii rod pe cei bogați
 Ca pe cei săraci. — Odată ce-ai intrat în el, n'ai frică
 Sufletul în miez de noapte peatra gropii o ridică
 S'apoi șhoară către ceruri !..

Demetru St. Rașianu.

[Va urma]

STUDIÎ LITERARE

VII

DESPRE ALEGORIE

IN LITERATURĂ ȘI IN ARTE.

E de notat în istoria literaturii faptul că de câte ori o națiune a fost coprinsă de amorul alegoriei, literatura a pierdut căldura și viața. Tot așa s'a întâmplat și în arte, și trebuie să căutăm pentru-ce. Trebuie să ne întrebăm pînă la ce punct ne putem servi de alegorie în arte, și care sunt hotarele ce nu trebuie trecute. Pentru a rezolva această chestiune, să ne dăm întâi sîmă de ce este alegoria.

Frumosul are o acțiune, o înrăurire asupra inteligenței. Să ne punem în fața unui lucru frumos și să analizăm judecarea esthetică care ne afirmă această frumusețe. Presupun că stă înaintea mea un cedru de Liban: vederea mi dă forma, culorile. Acest cedru e frumos, dar unde este oare frumusețea lui? Culorile oare sunt frumoase? Forma 'l e frumoasă? Nu, culorile nu sînt frumoase prin ele înseși, căci ori-ce pictor se servește de culori, chiar dacă produce foarte urite tablouri. De altă parte, ori cât de urât ar fi un obiect, e cu neputință că el să nu aibă o formă. Cea ce este frumos, este arborele însuși, pentru care forma și culorile nu sînt de cît niște proprietăți. Obiectul în care viu se concentrează aceste calități este evident o forță; aci este forța vegetativă. Rațiunea mea recunoaște existența acestei forțe, și recunoaște această forță ca frumoasă, fiind-că vede într'însa un caracter de unitate și de ordină. Dar nu se mărginește aci rolul rațiunii. Ce fel de lucru e această forță? Rațiunea trebuie să ne-o spuie: ea percepe raportul ce există între semn, obiect și lucrul semnificat. Ea examinează acest arbore, forma, culoarea lui, modul în care sînt dispuse rămurile și foile; ea afirmă că acest arbore e un cedru și că e un cedru frumos.

Dar frumosul nu numai asupra inteligenței are acțiune: n'ar exista pentru noi dacă nu ne-ar mișca. Nimiciții emoțiunea ce produce asupra noastră o frumusețe; judecarea noastră ău o poate recunoaște ca frumoasă? nimiciții această judecare, nu mai este emoțiune. Pe cât inima e mai mult atinsă, pe atît spiritul se pronunță cu mai multă energie; puterea de-a iubi este aci măsura puterii de-a cunoaște. Pe cât într'un obiect e mai multă tărie, mai multă ordină, pe atît recunoaștem și iubim mai mult frumosul acelui obiect.

Nu căutăm aci a defini frumosul, studiul pe care 'l vom face altă dată, ci prezentăm numai cîteva observațiuni juste *în general*. Tot așa nu fără oare-și care restricțiuni se pôte dice că nici o forță nu ne este mai simpatcă de cît a noastră, că nimic nu ne place mai mult de cît frumusețea omenească, s'eu în viață s'eu reprezentată prin artă. Sînt în adevăr obiecte ca șarpele care ău tăria, unitatea, ordinea și nu produc în noi emoțiunea frumosului. Causa e că nu

ne sunt simpatice. Dar un tablou reprezentând un șarpe poate fi frumos: simpatism atunci nu cu șarpele, ci cu talentul artistului.

Să aplicăm aceste noțiuni la alegorie, și ca să pășim fără șovăire, să luăm de exemplu un cap d'operă ca tabloul ce se găsește la Luvru: Justiția urmărind crima. E o operă admirabilă. Să analizăm judecarea estetică ce ne inspiră acest tablou: simțurile ne arată un cadavru, un om ținând un cuțit, și aruncând o privire plină de groază asupra unei femei care, înconjurată de o rază de lumină, fără ca picioru-și să atingă pământul, ține într'o mână o cumpănă, într'alta o sabie, și pare a urmări pe omul ce ține cuțitul. Simțim pe loc că suntem în fața unei alegorii. Dacă rațiunea nu ne-ar spune asta, n'am vedea de cât o femeie care dă gónă unui om. Dar alegoria nu este de cât o judecare a rațiunii care dă semnelor un alt înțeles de cât acel ce ele par a oferi la prima vedere. Rațiunea ne spune că acest om nu reprezintă numai pe un om, ci crima, că această femeie este justiția. Pe ce basă se întemeiază o asemenea judecată? Pe semne care nu se impacă cu înțelesul ce ar avea tabloul dacă n'ar fi ele: această femeie care planează în aer nu poate fi o femeie ordinară; această cumpănă, semn consacrat, ne spunc numele ei; cadavrul ce zace ne arată crima, ca și cuțitul ce omul ține în mână, ca și aparința lui de fugă, ca și acea privire plină de turburare și de spaimă. În fine sabia, înfățișarea femeii, severitatea ce este în obrazul ei, toate aceste ne arată ideea de urmarire, de răsbunare, și atunci rațiunea noastră poate zice: Acest tablou reprezintă justiția urmărind crima. Dar acest tablou e frumos. Pentru ce?

Frumusețea unui tablou alegoric diferă de frumusețea unui tablou ce reprezintă o acțiune reală; amândouă trebuie să aibă firește calitățile unui frumos tablou: un desen corect, o dibăcă întrebuintare a colorilor; amândouă trebuie să aibă calitățile de unitate, de ordină și de tărie care constituie frumosul. Dar nu-î destul atât pentru un tablou alegoric. Pentru mai multă claritate să suposăm că în locul justiției, să fi pus pictorul un guardist care înhață pe criminal. Se schimbă tabloul; se schimbă și impresiunea noastră. Tabloul ar putea fi foarte frumos, dar am vedea o scenă reală, nu o scenă ideală. Alegoria înlocuiește dar realul prin ideal, particularul prin general. Tabloul ce imaginăm ar reprezenta un fapt; tabloul de la Luvru reprezintă o idee. Decurge de aci că alegoria e legitimă când intrupează o abstracțiune, când sub forma unui fapt ne reprezintă o idee. Această idee abstractă de dreptate ia o formă care poate fi percepută de ochii noștri, și cum nici o formă nu ne e mai simpatcă de cât a noastră, o idee morală, pentru a avea acțiune asupra simțurilor noastre, trebuie să ne fie prezentată sub forma omenească. În fine acest tablou are un caracter general.

Avem aci o alegorie morală. Sunt și altele ca Victoria, Fama. Lupta. Dar e de observat că cele mai bune alegorii sunt cele morale: rațiunea lucrului e simplă. Orice atribut, orice caracter am da luptei, această alegorie ne va

mişca mai puțin de cât vederea unui luptător. Uuul este un om ; cea-l-altă o abstracțiune. Dar nimic nu deosebeste la vedere pe un om cinstit de un om necinstit, și idea morală, pentru a ne mișca simțurile, trebuie să fie intrupată.

Să observăm aci că dacă criminalul din Țisul tablou nu ne reprezintă un criminal 6re-ș-care, nu reprezintă un individ anume, totu-și el ne reprezintă un om, reprezentându-ne tot de odată o generalitate, ne reprezintă un individ criminal, dar nu cutare criminal anume.

Lucrul nu s'ar schimba dacă pictorul în loc de a da Crimei trăsurile unui mode oare-ș-care, iar fi dat trăsurile criminalului celebru din anul în care s'a făcut tabloul. Alusiunea n'ar fi impeditat ca alegoria să fie forte bine înțeleasă. Crima nu e dar alegoriă de cât pe jumătate și ar fi putut fi și mai puțin, pe când justiția n'are omenesc de cât forma. Așa dar în acest tablou este un adevărat amestec de elemente omenești și de elemente divine, și acest amestec poate fi și mai accentuat, cum se întâmplă într'un alt tablou, acel în care pictorul ne reprezintă pe regina Maria-Medie priimind noutatea morții lui Henric IV. Pe lângă ființele alegorice ce se găsesc în tablou, regina reprezintă o persoană foarte reală. Tot așa dacă judecăm bine se petrece lucrul și în Omer. Căci, dacă Omer credea în divinitatea lui Joe ș'a Venerii, se poate totuși susține că Renumirea, că Aurora erați pentru ȡensul simple abstracțiunii poetice, simple alegorii, și vedem dar în acela-ș-cânt amestecul de persoane reale și de alegorii.

Din această analiză, să încercăm a deduce regule pentru usul alegoriceii în literatură și în arte. Să observăm că chiar în conversațiunii facem adevărate alegorii. Dacă zic : „Binefacerea e frumoasă când vine de la un copil“ exprim o idee generală. Dacă zic însă. „Mă place ȡn copil care-ș-golește punga în mâna unui sărac“, am schițat un tablou, și acest tablou e o alegorie ; am fost oare-ș-cum poet, căci am creat ceva, din momentul ce am introdus viața într'o abstracțiune. De câte ori în literatură s'eu în arte o idee morală se va intrupa, artistul va fi în dreptul s'eu. De câte ori va fi exprimat artistul print'o alegorie un fapt s'eu o idee pe care o putea exprima prin personagiuri reale, el va fi mers mai departe de adevărata țintă a artei sale, va fi făcut un abus de alegorie ; în loc de-a fi însuflețit o idee abstractă, el va fi făcut dintr'o idee reală o adevărată abstracțiune ; va fi dar rece și ne va lăsa răci și pe noi. Lucrul se întâmplă adesea : s'a întâmplat pentru artiștii care au făcut acele tablouri de la Versailles care reprezintă victoriile lui Ludovic XIV. Din contra frumoase alegorii sunt „ȡnirea Principatelor“ două fete care se țin de mână, tabloul care reprezintă „România“ slăbită de suferință, învesmântată în steagul s'eu, călcând în picere Regulamentul și având aceste vorbe ca explicațiune :

Cu mine ești tu, Doamne al dreptății,
Merge-voți dar cu tărie pe calea ce mi-ai tras.

Am zis că ȡei lui Omer nu sunt alegorii. În Omer, totul este acțiune ; ot-

tul trăește. Pentru că alegoria să merite acest nume, trebuie ca noi să nu putem fi induși în eroare, să nu credem în realitatea existenței persoanelor alegorice. Din momentul ce Omer credea în zeii săi, ei nu erau alegorie pentru dânsul; poate nu erau pentru Omer alegorii nici chiar Aurora sau Renumirea, pe când pentru noi sunt alegorii puternicul Joe, și blânda Venere, și sburdaluicul Amor și orî care deitate. Și cum oare în Omer ar fi alegorii aceste deități? N'au ele pasiunii? Din contra, în „Le Lutrin” de Boileau, și Renumirea și Molliciunea sunt alegorii, fiindcă Boileau nu credea în existența lor.

Orî ce alegorie nu este evidente este rea. Trebuie ca idea să fie limpede și lămurită, și la limpedeala ideii pot servi atributele. Dacă pictorul ar fi pus pe justiția să umble pe pământ, în loc de a o lăsa să planeze în aer, dacă i-ar fi răpit cumpăna, sabia, mânia de pe față, tabloul său n'ar fi fost bine înțeles, și prin urmare n'ar fi fost frumos.

Francesul face o deosebire între *allégorie*, *attribut*, *signe*, *emblème* și *symbole*. Alegoria este ce am explicat, o intrupare a unei idei morale. Atributul este lucrul care ne face să înțelegem că ne găsim în fața unei alegorii. *Le signe* este pentru Francesi o expresie mai necertă. Orî-ce alegorie este până la un punct un semn. Orî-ce atribut este un semn. Orî-ce emblemă este un semn. Diferința între atribut și emblemă e lesne de precizat: emblema este atributul luat singur; în el însuși. Spre exemplu: cumpăna în tabloul de care am vorbit este un atribut; reprăzintă singur, va putea însemna o idee intelectuală sau morală, și atunci va fi o emblemă.

Francia sau România sunt reprăzintate cu stindardul tricolor. Stindardul este un atribut, singur va reprăzinti pentru un om patria sa, depe casurile Franței sau României: *Le drapeau est l'emblème de la patrie*, Francesul mai zice: *La croix est le signe de l'honneur. La violette est l'emblème de la modestie. La croix est le symbole du christianisme. Symbole* exprimă existența unui raport mystic, și pentru aceasta se esitează mai mult în terminologia creștină, dar însă se poate usita și în alte religii; „*Prométhée est le symbole de l'humanité.*” Rezultă din cele șise că „*allégorie*” nu poate fi șisa de cât de lucruri reprăzintate sub forma omenească, că atribut, signe, emblème, nu se pot șice de cât de lucruri materiale, symbole și de unele și de altele. La vie de Joseph est le symbole la celle du Christ.

— E o deosebire între literatura și artele, și anume că un tablou, o statuie poate fi de tot alegorică, pe când nu se poate admite ca o poezie să fie de tot alegorică. Trebuie în arte să ne ferim de amestecul figurelor alegorice (de și am arătat că sunt asemenea exemple), pe când acest amestec poate fi admis în poezie. Să explicăm această deosebire: într'un tablou toate trebuie să concurgă la efectul total. Dacă amestecăm într'un tablou personajuri reale cu alte alegorice, atențiunea ni se împarte, și o scenă (în general cea reală) va împiedica pe cea-laltă să și producă efectul. Excepțiunea nu face aci de cât să confirme regula. Un Fran

șes a făcut un bust numit „A fi și a pare”. O femeie ține în mână în fața obădului, o mască ridătoare, pe când propria sa figură pare a respira durerea. Ne găsim aci în fața unei alegorii; dar alegoria nu este în mască, ci în întregimea operei. Aci interesul nu este împărțit, căci cea ce ne atrage este tocmai contutul care constituie alegoria.

Din contra poezia are de lege de a imita viața, și o imită mult bine p sintându-ne persoane reale sau închipuite ca reale, de cât dând corp unor abstracțiunii, pe care nu le putem nici o dată lua drept persoane reale (căci atunci n a mai fi abstracțiunii, alegorii). Alegoria în poezie poate dar fi admisă sub condiținea ca să nu vatemă nici o dată acțiunea care o însuflește un moment. A fa contrariul este a cădea într'un abus care poate deveni fatal. Nu cunosc csemplu mai isbitor de acest adevăr, de cât acel al literaturii franceze în evul mediu. Era plină de viață și de acțiune, când trubadurii și truverii cântau amorul și războiul. Când însă începu a deveni greoaie, prețioasă, rafinată, îngădui o înlurire din în ce mai mare a alegorii asupra simțimentului. În curând numai fu drept la viață în poezie, de cât pentru Bel-accueil, Courtoisie, și alte alegorii care ne las foarte liniștiți. Nenorocirea fu că alegoria nu se limitează în poezioare, ci intră în poemile epice, și în loc de a cânta pe Carol cel Mare, pe Alexandru Makedon, pe Ogiș Danesul, poetii făcură Romanul Rosei, adică opera cea mai plină de urât ce a fost făcută vreodată, ori cât de frumoase amănunte s'ar găsi în ea.

Un alt-fel de alegorie, cu mult mai plină de viață, este fabula. Dar ea, constituie un gen aparte, și o putem de-o-cam-dată lăsa la o parte.

Pentru a ne rezuma, să spunem că alegoria e escelentă, când dă o formă ideilor abstracte, ideilor morale; că nu trebuie sistematic să fugim de densa în poezie, dar earăși că nu trebuie să ne inamorăm de dânsa; că locul ce poate să ocupe în poezie e foarte modest, pe când din contra artele pot fi mai libere în această privință, în fine că nu e bun, în regulă generală, de a amesteca scenele alegorice cu cele reale, că de alegorie nu trebuie să abusăm nici chiar în arte, și în fine că trebuie fără milă sacrificată ori-ce alegorie care nu este clară, limpede, evidentă prin ea însăși.

B. Florescu.

Ieri și azi

Ieri privind luna 'ntre stele,
Luna îmi vorbea de ea
Și pe cerul vieții mele
Fericirea strălucea.

Azi a isbușnit furtuna
Și în cer și pe pământ;
Sub un nor s'ascunde luna,
Sufletu'mi într'un mormânt.

C. C. Bacabașu

REVISTA TEATRALA

După *Daniel Roehat*, în timpul în care se făceau repetițiunile comediei *Bucuria Casei* teatrul s'a îndelunguit cu vechinul repertoriu. S'a jucat melodrama *Monastirea de Monte-Castro* și *Două Orfeline*;

Fără a insista asupra acelor piese, aducem omagiile noastre de respect și de admirațiune d-nei Efrosina Popescu. Atât în rolul mamei nefericitei călugărițe cât și în acel al mamei sărmanei cerșetoare, d-na Popescu a fost la înălțimea științei sale dramatice.

Martii și Joi s'a dat „Bucuria Casei” Bună traducere, afară de câte-va scrânteli, ca *maritagiul* pentru *căsătorie*, etc. Piesa e minunată prin situațiunile vesele, prin altele mășcatoare, și e pornită din inimă. Nimic măi greu, de sigur, de cât de a ne arăta pe o fetiță de vr'o 17 ani, făcându-se intermediarul pentru a reapropria unul de altul pe părinții săi despărțiți de mai mulți ani. Autorul nu putea trata nu asemenea subiect de cât cu o singură condițiune: să aibă o inimă delicată. Bombăniturele acelei poame acra de soacră, precum și țipetele unei fetei mici desgustând pe d-l de Silly de căsătorie, el trăește de 12 ani departe de nevastă sa, când cu una, când cu alta. Dar, fără a și-o fi spus vr'o dată, ambii soți se iubesc încă. Fata lor care prin gingășia sa este *Bucuria casei*, care duce de nas pe mămă sa și pe bunica sa, aia că tatăl său n'a fost în America cum crezuse până atunci. Dacă s'ar căsători ea, vor fi siliți să se vază părinții săi, cel puțin în acea ț. Dacă ofră mână sa verului său, un căpitan de spahis, care, voinic în față inamicului, e foarte timid în față unei femei. Când d-l de Silly a cerut portretul fetei sale, ea merge să-l ducă originalul, și se găsește în față amantei actuale a tatălui său. Acesta și face datoria, dă afară pe nemernica femeie, și promite fetei să meargă la soția sa. Văzându-se, amândoi soți, simt că se iubesc; dar o n'înțelegere se ivește iar. D-l de Silly s'a bătut pentru o femeie! Nu; el s'a bătut pentru nevastă-sa. Săcra pleacă, spre a lăsa pe toți fericiți. Eată o piesă, care poate fi foarte rău tratată de un autor fără delicateță de inimă. Dar piesa franceză e un cap de operă de delicateță, de vioșie, de gentileță.

Aducem atâtie omagiile noastre d-lui Ioan Ghika. Se vede acum că dorința sa cea mai vie este de a înălța teatrul, și de a-l face să fie frecventat. E o datorie pentru toți acei care au asistat la *Daniel Roehat* și la *Bucuria Casei*, să spue la toți: Mergeți la teatrul, nu de patriotism, ci de plăcere.

Piesele sunt perfect montate, și actorii arată mare talent.

A tout prince, tout honneur. Incepem cu d-na Romanescu, care juca pe sburdaluica, darinimoasa Cecilia. Cea mai mare laudă ce-ți putem da, e că d-sa care era atât de bine în Lea, nu a lăsat să se vază în Cecilia nimic din cea ce fusese în Lea. Tonul său era copilăresc, ca și gesturile sale, ca și mâniile sale. Ne așteptam la triumful minunat al d-nei Romanescu, dar nu ne așteptam la o Romanească blondă. Perfectă de gingășie în tot rolul, d-na Romanescu a exprimat minunat durerea în momentul ce tatăl e silit să rosească în față fetei sale. D-sa n'are rivală între actrițele tinere.

E mare progres cu d-ra Gavala, atât în gesturi cât și în intonații.

D-na Posnaru ne-a dat o soacră minunat de îmbufnată și o bunică minunat de bună pentru nepoata sa. Mai slabă d-na Pătrascu; interpretațiunea d-sale a fost însă suficientă. Dar s'a înșelat o dată în mod comic când citind un bilet de la chiar bărbatul său, a pronunțat: *plec în căsătorie* pentru *plec în-călătorie*. Rolul bărbatului era ținut de d-l Manolescu. Ne-a părut rău de a vedea pe d. Manolescu în *Monte-Castro* și în *Două orfeline*. (Que diable allait-il faire dans cette galère?) Dar d-sa a fost admirabil în *Bucuria Casei*.

D-l Iulian a avut în rolul căpitannului timid un mare și meritat succes. Zăpăceala omului timid a fost așa de bine făcută, în cât la începnt unii s'au înșelat, crezând că nu știe rolul.

D-l Costescu, care juca rolul unui ténér de lumea mare, fanfaron de vițiu, a fost bine ș'am dori să-l vedem încredințate roluri mai importante.

Martii s'a jucat, dimpreună cu *Bucuria Casei*, *Paharul cu apă*, care prezintă o situațiune foarte de spirit, iar Joi, *Margot Contesa* (trebuie însă pusă nu la finitul, ci la începutul spectacolului.) Interpretațiunea bună. Manolescu foarte bine în *Paharul cu apă*.

B. Florescu